

Rechters voor Rechters helpt rechters in nood in het buitenland. Deze stichting stelt misstanden aan de kaak; soms via stille diplomatie, dan weer door de publiciteit te zoeken. *Mr.* sprak met voorzitter Gerritjan van Oven, secretaris Jolien Schukking en oprichter Bert van Delden over aanpak, ambities en persoonlijke drijfveren. "Graag zouden we meer rechters in Nederland mobiliseren."

door **Alieke Bruins**

De Venezolaanse rechter Maria Afuni zit sinds 10 december 2009 gevangen. Zij had het voorarrest van bankier Eligio Cedeño na drie jaar geschorst, zoals de Venezolaanse wetgeving voorschrijft. Cedeño, die verdacht werd van witwaspraktijken, ontvluchtte meteen het land. President Chavez sprak direct publickelijk zijn ongenoegen uit over de beslissing en beschuldigde Afuni van corruptie. Maandenlang zat zij gedetineerd tussen vrouwen die ze zelf had berecht. Haar voorarrest, inmiddels in de vorm van huisarrest, werd eind 2011 met twee jaar verlengd zonder dat daaraan een hoorzitting voorafging.

Vliegticket

Her is een zaak die Rechters voor Rechters grote zorgen baart. Deze Nederlandse stichting zet zich in voor collega-rechters in het buitenland die vanwege hun werk in moeilijkheden zijn gekomen of dreigen te komen. Hun onafhankelijkheid wordt bijvoorbeeld geschonden, ze worden bedreigd of op andere wijze onder druk gezet. Rechters voor Rechters is in 1999 opgericht door Bert van Delden, oud-rechter en oud-voorzitter van de Raad voor de

Rechtspraak, ter gelegenheid van zijn afscheid als voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. Het initiatief daartoe nam hij ter nagedachtenis aan de in 1979 overleden rechter Ton Beljaars, met wie Van Delden een goede band had. "Hij vond dat je als rechter altijd iets meer zou moeten doen." Het idee voor de stichting had Van Delden een beetje afgekeken van de advocatuur: "Van de boeiende organisatie Advocaten voor Advocaten."

Het eerste 'goede doel' van Rechters voor Rechters was een vliegticket voor Harry van den Haak naar Suriname. Deze oud-rechter sprak daar op een conferentie over de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Later correspondeerde Van Delden onder meer met een rechter in Tunesië, die onder druk stond van de autoriteiten om bepaalde beslissingen te nemen. "Het feit dat deze rechter in de belangstelling stond van andere landen maakte dat de autoriteiten hem voorzigtiger aanpakten. Hij werd uitgenodigd op recepties van buitenlandse ambassades en voelde zich gesteund. Het effect is vaak groter dan we denken."

*Jolien Schukking
(Rechtbank Utrecht):
"Goede samenwerking met andere organisaties is voor het bereiken van ons doel vitaal."*

Wereldverbeteraar

Tussen 2000 en 2009 was Rechters voor Rechters niet erg actief. Dat veranderde toen eind 2009 een nieuw bestuur aantrad, met Gerritjan van Oven, raadsheer bij het gerechtshof in Den Haag, als voorzitter. "Een echte wereldverbeteraar", noemt Van Delden hem, "en activistisch, in de positieve zin van het woord. Hij heeft de organisatie groots vormgegeven."

De statuten werden gewijzigd en Rechters voor Rechters werd in steeds meer landen actief. Van Oven: "We zijn situaties gaan detecteren. Waar zijn collega's in de problemen of dreigen ze dat te komen?" Zo was er contact met een rechter in de Filippijnen, die doelwit was geworden van ernstige bedreigingen vanuit militaire hoek. Spanningen in Turkije tussen de regering en een aantal rechters werden nauwlet- ▶

Rechters in nood

Jan Krol: individuele rechter voor rechters

Jan Krol is strafrechter in Utrecht. Hij komt uit een onderwijzersgeslacht en houdt van doceren. "Een oude schoolmeester" noemt hij zichzelf. Hij reisde verschillende keren op eigen initiatief naar Suriname om daar les te geven aan rechters en officieren van justitie in opleiding (raio's) en griffiers. "Tot voor kort wist ik vrijwel niets over Suriname. De vonk sloeg over toen ik er ongeveer twee jaar geleden les ging geven. Ik ontdekte wat een bijzonder land het is. Tot ver in de rimboe wordt Nederlands gesproken. De mensen zijn er fantastisch, zó vriendelijk.

"Het Surinaamse rechtssysteem is gebaseerd op dat van Nederland, zij het dat er duidelijke verschillen zijn. Er wordt Nederlands strafrecht toegepast op een wijze zoals dit bij ons twintig tot dertig jaar geleden gebeurde. Met bijna 500.000 inwoners telt Suriname maar 17 rechters. Een aantal van hen spreekt recht in de eerste lijn – de kantongerechten, anderen in appel bij het Hof van Justitie. Zij houden zich bezig met alle rechtsgebieden, van straf- en civiel tot bestuursrecht. De werkdruk is gigantisch en onvergelijkbaar met die in Nederland. Er wordt geprobeerd om nieuwe rechters te werven, maar ook als die eenmaal zijn benoemd zal de druk groot blijven. De rechters zitten in een lastige positie. De Surinaamse samenleving is heel overzichtelijk.

Jan Krol (Rechtbank Utrecht)

Iedereen kent iedereen. In Nederland kan een rechter nog enigszins anoniem werken, daar niet. Alles wat de Surinaamse rechter doet ligt onder een vergrootglas. Mij viel wel op hoe professioneel rechters hiermee omgaan. "Mijn werkzaamheden in Suriname hebben veel raakvlakken met het werk van Rechters voor Rechters. Ik heb dan ook contact met Rechters voor Rechters gezocht om mijn bevindingen te delen. Ik sluit niet uit dat de Surinaamse rechtspraak in de toekomst weer een beroep op me zal doen. Graag zal ik me dan opnieuw inzetten voor mijn beroepsgegoten in Suriname."

tend gevolgd. Op uitnodiging van Rechters voor Rechters hield de Georgische rechter Tamara Laliashvili een lezing bij het gerechtshof in Arnhem. Laliashvili werd als lid van de strafkamer van de Hoge Raad in Tbilisi ontslagen vanwege een door haar genomen beslissing.

Met steeds meer (internationale) organisaties legde de Stichting contact. Waar eerst alleen het bestuur informatie vergaarde en contacten onderhield, groeide er een 'tweede schil' van twintig tot dertig actieve medewerkers. Werkgroepen richtten zich op een bepaalde regio of een bepaald land. Zo kwam er binnen de rechtbank Alkmaar een themagroep voor Tunesië. Enkele rechters en secretarissen van de rechtbanken Utrecht en Den Haag richtten een contactgroep Suriname op. Een aantal van hen gaat met enige regelmaat naar Suriname om inhoudelijke ondersteuning en begeleiding te bieden aan Surinaamse rechters in opleiding.

Immateriële steun

Van Oven: "De persoon van de rechter staat centraal, maar soms is hij onderdeel van een structureel probleem." Als voorbeeld noemt hij Servië. Daar werden bij een reorganisatie in december 2009 meer dan achthonderd rechters – ongeveer een derde van het totale aantal rechters – zonder enige motivering ontslagen. "Onder druk van de Europese Unie is er alsnog een

procedure gekomen, maar deze is niet transparant. Veel van de rechters zitten nog altijd werkloos thuis." Rechters voor Rechters voert hierover overleg met internationale organisaties en onderhoudt contact met de voorzitter van de Servische rechtersvereniging, die zelf ook haar baan verloor. Namens Rechters voor Rechters woonde bestuurslid Tamara Trotman in oktober 2011 als waarnemer een aantal herzieningsprocedures bij, samen met de vicevoorzitter van Magistrats Européens pour la Démocratie et la Liberté (MEDDEL). Beide organisaties uitten hun zorgen in een brief aan Europese-Commissievoorzitter Barroso en vroegen nogmaals de situatie te bekijken bij het opstellen van de Commission Opinion met betrekking tot het Servische kandidaat-lidmaatschap van de EU. Van Oven: "Binnenkort wordt over dit lidmaatschap beslist. Het is erg belangrijk dat we druk blijven oefenen op de autoriteiten. Nu kan de EU nog eisen stellen."

De steun die Rechters voor Rechters biedt is vooral immaterieel. Op een enkele uitzondering na, zoals bij rechter Masuku uit Swaziland. Die werd ontslagen omdat hij zich in een vonnis kritisch uitliet over zijn koning. Op verzoek van de International Commission of Jurists in Genève, die Masuku begeleidt bij zijn rechtsproces, besloot Rechters voor Rechters in dit specifieke geval tot een financiële 'symbolische' bijdrage.

Samenwerken

Informatie over mogelijke problemen van beroepsgenoten in het buitenland krijgt Rechters voor Rechters van andere organisaties en van “mensen in het veld, ter plaatse”. “Soms neemt een rechter zelf contact op”, zegt Van Oven. “De informatie wordt altijd geverifieerd. Misstanden worden op verschillende manieren aan de kaak gesteld. Voor zover mogelijk proberen wij met de betreffende rechter te overleggen hoe wij kunnen helpen.” Dit kan ertoe leiden dat Rechters voor Rechters contact opneemt met autoriteiten in het betrokken land of met nationale of Europese parlementaire organen. Vaak wordt samenwerking gezocht met organisaties als Amnesty International, Human Rights Watch, de International Commission of Jurists, Lawyers for Lawyers, MEDEL, en functionarissen als de Special

“MISSTANDEN WORDEN OP VERSCHILLENDE MANIEREN AAN DE KAAK GESTELD”

Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers van de Verenigde Naties. En in Nederland onder andere met het ministerie van Buitenlandse Zaken, waaronder ook Nederlandse ambassades in het buitenland, het ministerie van Veiligheid en Justitie, de Raad voor de Rechtspraak en de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak. Secretaris Jolien Schukking (Rechtbank Utrecht): “Het ministerie van Buitenlandse Zaken is vaak een belangrijke speler op de achtergrond. Bijvoorbeeld bij het checken van informatie die Rechters voor Rechters heeft ontvangen via de Nederlandse ambassade in dat land. Daarnaast kan een Nederlandse ambassade op ons verzoek, al dan niet in samenwerking met andere Europese ambassades, bij de autoriteiten van dat land kwesties aan de kaak stellen via hun diplomatieke kanalen. In andere gevallen kan het lastig zijn voor de Nederlandse regering om zich uit te spreken vanwege de bilaterale betrekkingen die zij heeft met andere landen. Het ligt dan juist voor de hand dat een onafhan-

kelijke organisatie als Rechters voor Rechters een punt maakt. Goede samenwerking is voor het bereiken van ons doel vitaal.”

Publiciteit

Soms wordt stille diplomatie bedreven, in andere gevallen juist de publiciteit gezocht. Zo hebben Rechters voor Rechters, de International Commission of Jurists en de bekende wetenschapper Noam Chomsky samen president Chavez opgeroepen om Maria Afuni amnestie te verlenen en haar vrij te laten, een oproep waar tot nu toe geen gehoor aan is gegeven.

Ook in het geval van de Russische rechter Olga Kudeshkina zocht Rechters voor Rechters de publiciteit. Kudeshkina werd in 2004 ontslagen nadat zij kritiek had geuit op hooggeplaatste leden van de rechterlijke macht. In de media had ze verteld dat ze onder druk was gezet in verband met een grote strafzaak die ze behandelde. Ze kritiseerde de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en zei dat haar voorval niet op zichzelf stond. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, waar Kudeshkina haar zaak aankaarte, oordeelde in 2009 dat het recht op vrijheid van meningsuiting was geschonden. Kudeshkina werd schadevergoeding toegekend, maar daarmee had ze haar baan niet terug. Rechters voor Rechters organiseerde op verzoek van Kudeshkina een interview met *NRC Handelsblad*. Op 2 mei 2012 riep de Stichting her Comité van Ministers van de Raad van Europa op toe te zien op naleving van het EHRM-arrest.

Soms is het volgens Van Oven voldoende om de juiste mensen met elkaar in contact te brengen. Zoals bij de van oorsprong Turks-Koerdische rechter Çağatay Çetin, die in januari 2010 naar Nederland kwam en hier asiel aanvraag. Vanwege zijn ▶

Rechters voor Rechters

Rechters voor Rechters is een stichting. Het huidige bestuur wordt gevormd door:

- Gerritjan van Oven, voorzitter (Gerechtshof Den Haag)
- Tamara Trotman, vice-voorzitter (Rechtbank Rotterdam)
- Jolien Schukking, secretaris (Rechtbank Utrecht)
- Gerrard Boot, penningmeester (Rechtbank Amsterdam)
- Ilan de Vré (Wetenschappelijk Bureau Hoge Raad)

Secretariële ondersteuning wordt verleend door Vera Willemsen (Gerechtshof Den Haag).

Meer informatie: www.rechtersvoorrechters.nl

Bert van Delden (oprichter Rechters voor Rechters): “Ik geloof in internationale acties, maar de idealen moeten niet te hoog worden gesteld.”

opvattingen over de Armeense genocide en de behandeling van Koerden in Turkije werd hij in Turkije vervolgd wegens onder andere smaad en belediging van de Turkse nationaliteit en staat. Schukking: "Inhoudelijk konden we hier niet begeleiden, want de zaak kon nog voor de Nederlandse rechter komen. Maar Rechters voor Rechters heeft Çetin gewezen op goede advocaten en hield zijn situatie steeds nauwlettend in de gaten, via de media en gesprekken met hem zelf." In mei 2011 kreeg Çetin een verblijfsvergunning. Drie maanden eerder werd hij bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van ruim zeventien jaar, onder meer voor het vervalsen van documenten en belediging van een officier van justitie. "We hebben nog steeds contact met hem. Hij is nu Nederlands aan het leren, wil daarna rechten gaan studeren en misschien zelfs rechter worden in Nederland."

Rule of law

Over zijn persoonlijke drijfveren zegt Van Oven: "Ik sta honderd procent achter de gedachte dat openlijke solidariteit van beroepsgenoten kan helpen. Rechters van wie de onafhankelijkheid bedreigd wordt kunnen vooral gebaat zijn bij persoonlijke ondersteuning door mensen met dezelfde beroepsachtergrond." Hij verwijst naar de periode waarin hij de Georgische regering adviseerde over hervorming en modernisering van de rechterlijke organisatie, opleiding van gerechtelijke ambtenaren en bevordering van de rechterlijke

"OPENLIJKE SOLIDARITEIT VAN BEROEPSGENOTEN KAN HELPEN"

onafhankelijkheid. "Op de meest merkwaardige momenten werden rechters uit het hele land opgeroepen naar het koudere gerechtshof om zich te verantwoorden voor hun beslissingen. Binnen dit land, dat maar een kleine rechterlijke macht heeft, heerste een angstcultuur. Een gevaarlijke ont-

Regelgeving positie rechters

Op initiatief van de Stichting Rechters voor Rechters is eind juni het boekje *Matters of Principle, Codes on the independence and impartiality of the judiciary* uitgebracht. In het boekje staan de belangrijkste internationale, Europese en Nederlandse rechtscodes. Het wordt verspreid onder alle rechters, raadsheren, plaatsvervangers en toekomstige rechters in Nederland. De digitale versie is te vinden op de website van Rechters voor Rechters.

Gerritjan van Oven
(Gerechtshof Den Haag): "We detecteren situaties. Waar zijn collega's in de problemen of dreigen ze dat te komen?"

wikkeling voor zo'n transitie land." Hij wijst op het belang van de *rule of law*, zoals de notie van de Nederlandse rechtsstaat, waarbij het uitgangspunt is dat een ieder, ook de overheid zelf, zich aan de wet moet houden. "Hoe beter de *rule of law* in de wereld is, des te beter dit ook is voor een klein kwetsbaar land als Nederland." Schukking: "De *rule of law* is zo'n essentieel element. Toen ik nog mensenrechtenadviseur was bij het ministerie van Buitenlandse Zaken werd ik door de Raad van Europa gevraagd om in verschillende nieuwe lidstaten rechters en andere overheidsjuristen op te leiden. Daar zag ik dat er nog zoveel werk te verrichten is."

Idealen

Rechters voor Rechters zou graag meer rechters in nood willen helpen, maar daarvoor is meer ondersteuning nodig van Nederlandse beroepsgenoten. Schukking: "We kunnen rekenen op de steun van veel rechters, raadsheren, raio's en andere leden van de rechterlijke macht. Zij volgen ons werk via de nieuwsbrief, ondertekenen petitities, bezoeken onze bijeenkomsten; anderen ondersteunen met donaties. Toch zouden we graag nog meer rechters in Nederland willen mobiliseren." Van Oven: "Het zou mooi zijn als er over twee jaar naast het bestuur vijftig of zestig rechters voor de Stichting werken en er per rechtbank een landengroep actief is." Daarvoor is ook geld nodig. "Rechters voor Rechters opereert geheel onafhankelijk; giften zijn de enige bron van inkomsten." Af en toe is er een mooie donatie, zoals ter gelegenheid van het afscheid van Willy Thomassen bij de Hoge Raad en bij de opheffing van het International Moot Court. Van de overheid ontvangt de organisatie in 2012 een eenmalige subsidie. "Maar financieel kan het beter." Het bestuur denkt na hoe het de organisatie verder kan professionaliseren. Toch kan Rechters voor Rechters zich niet overal mee bemoeien, vindt Van Delden. "Ik geloof in internationale acties, maar de idealen moeten niet te hoog worden gesteld. Als er maar drie rechters geholpen zijn, of als de echtgenote van een vermoorde rechter met een paar duizend euro de opleiding van haar kind kan financieren, dan is dat al winst." ■